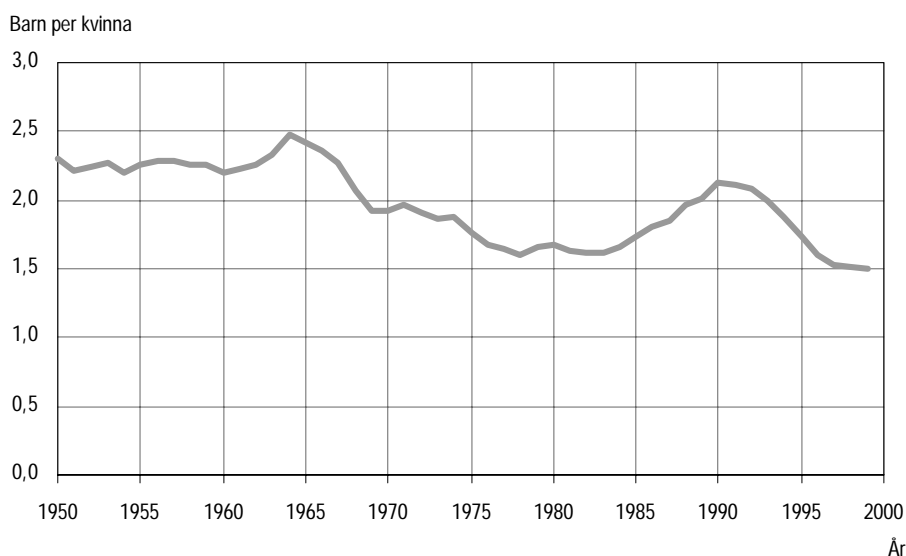

Bakgrund till uppdraget

Under de senaste 15 åren har fruktsamheten i Sverige varierat kraftigt, mer än i de flesta andra länder. Fruktsamhetsnedgången under en kort tidsperiod på 1990-talet – från 2,1 barn per kvinna under 1992 till 1,5 barn under 1997 – har tilldragit sig stort intresse. 1,5 barn är den lägsta nivån någonsin, en nivå som även gällde 1998 och 1999, men fruktsamheten var mycket låg också runt 1980. Under både 1978 och 1983 var nivån nere på 1,6 barn per kvinna.

Summerad fruktsamhet 1950–1999

Varför varierar fruktsamheten så mycket i Sverige? Något enkelt svar på den frågan finns inte. Uppgången under senare delen av 1980-talet var delvis en följd av ändringar i föräldraförsäkringens regler, ändringar som stimulerade till kortare avstånd mellan nedkomsterna. Samtidigt var det goda ekonomiska tider med stora möjligheter för unga kvinnor och män att få arbete direkt efter avslutad utbildning. Och mycket tyder på att nedgången i barnafödandet efter 1992 hänger samman med de stora samhällsförändringar som ägde rum under samma period – främst då problem på arbetsmarknaden.

Under förra delen av 1990-talet minskade sysselsättningen dramatiskt. Närmare 600 000 jobb försvann inom loppet av fyra år. Speciellt svårt var det för unga kvinnor och män att etablera sig på arbetsmarknaden. Många ungdomar, speciellt unga kvinnor, valde att

studera vidare efter gymnasiet och studerande har som väntat en mycket låg fruktsamhet. Undersökningar har visat att det är ett starkt samband mellan kvinnors ekonomiska situation och deras benägenhet att få sitt första barn. Kvinnor som har en ”rimlig” arbetsrelaterad inkomst har tre gånger så hög benägenhet att få sitt första barn (i en given ålder) som de kvinnor som saknar eller har en mycket låg arbetsinkomst. Har man inte de ekonomiska förutsättningarna får barnafödande vänta.

Nu har vi mycket goda ekonomiska tider igen. Varför har då inte barnafödandet ökat och kan vi räkna med att barnafödandet kommer att öka nu inom kort? Allt borde ju tala för det, med tanke på de samband som vi har kunnat visa gäller mellan ekonomi och barnafödande. Men kanske räcker det inte med bättre tider och ökad framtidstro? En uppgång förutsätter att kvinnors och mäns syn på barn och familj inte har förändrats i takt med de nya villkoren? Det är något vi inte kan få besked om utifrån våra ”skrivbordsanalyser” som ofta främst omfattar hårda data om ålder, inkomst, utbildning m.m.

Hur resonerar de kvinnor och män som under 1990-talet uppnått de åldrar då barnafödande börjat bli aktuellt? Har de som fått barn funderat länge och var det något speciellt som gjorde att de tog steget och blev föräldrar? Och räknar de som ännu inte har fått barn med att bli föräldrar så småningom och varför har de inte redan blivit det?

För att få svar på sådana frågor måste man ställa frågor direkt till dem som är berörda, dvs. både till dem som redan har barn och till dem som kanske går och funderar på om tiden är kommen att få barn.